

BATI KÜLTÜRLERİNDE KADINLARIN SPORA KATILIMLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ*

Uğur Altay MEMİŞ**, İbrahim YILDIRAN***

ÖZET

Çalışmanın amacı, kadınların batı kültürlerinde fiziksel aktivitelere katılım düzeylerinin tarihsel gelişimini, özellikle, Antik Olimpiyatlar, Orta Çağ, Aydınlanma Çağı ve Modern Olimpiyatların başlangıcındaki görünümünü, ilgili döneme ilişkin dinsel ve kültürel yapıların etkilerini de dikkate alarak değerlendirmektir.

Batı topraklarındaki ilk yüksek kültür, MÖ 1600'den itibaren Doğu Peloponez'deki Prenslük merkezi Miken'de görülmeye başladı. Miken sporunun askerî ihtiyaçlarla olan sıkı ilişkisi, kadının eşit katılımına büyük ölçüde imkân tanımıyordu. Girit etkisiyle, MÖ 16. yüzyıldan itibaren müzikal-estetik unsurlar Miken vücut kültüründe görülmeye başlandı. Bununla, kadının beden eğitimi için önemli yeni imkânlar ortaya çıkıyordu. Ancak, aynı coğrafyadaki Antik Olimpiyatlara evli kadınların aktif ve pasif katılımları dinsel nedenlerle yasaklanmıştı. Beden eğitimi ağırlıklı Klasik Çağ Atina okul sisteminde de, genç kızların eğitimi söz konusu değildi. Bunun tek istisnası Sparta idi. Orta Çağ'da, özellikle Hıristiyanlığın Avrupa'da yaygınlaşmasının ilk yüzyıllarında kadınlar her türlü spor aktivitelerinden uzak tutuldular. XI. - XII. yüzyıllarda ortaya çıkan Şövalyelik döneminde, saray çevresindeki kadınlar tamamen eğlence amaçlı binicilik, dans ve top oyunları ile sınırlı aktivitelerde bulunabiliyorlardı. Antik Çağ ideallerine öykünen Hümanizm Çağı eğitim sisteminde yine yer verilmemekle birlikte, halk şölenleri kapsamındaki sportif aktivitelere kadınların katılımları sıklaşıyordu. Bununla birlikte, 18. yüzyılda bağımsızlığını ilan eden Amerika'nın kısa sürede birçok alanda olduğu gibi kadın sporunda da gösterdiği ilerleme ile kıyaslandığında, Avrupa'nın, 19. yüzyılda bile kadınlara sporda pek az yer verdiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Nitekim 1896'da Pierre de Coubertin'in başlattığı Modern Olimpiyat Oyunları'na dahi, Antikite örneğine göre, kadınların sporcu olarak katılmaları mümkün değildi. Ancak, sporcu kadınların öncülüğünde gelişen bazı kadın hareketlerinin çabaları, Coubertin'e rağmen, kadınların olimpiyatlara katılımlarını henüz ikinci olimpiyatta, Paris 1900'de sağlamıştır. Süregelen çabalar, kadınların spora katılımlarının ve kadın branşlarının tüm kültürlerde günümüze kadar büyük bir artış göstermesine yol açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Spor, Batı Kültürü, Tarihsel Gelişim.

Geliş tarihi: 05.10.2011; Yayına kabul tarihi: 25.10.2011

* Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun düzenlediği "Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu"na (08-09 Nisan 2005, Manisa) sunulan bildirinin genişletilmiş biçimidir.

** Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Kdz.Ereğli/ZONGULDAK.

*** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA.

THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF WOMEN'S INVOLVEMENT IN SPORTS IN WESTERN CULTURES

ABSTRACT

The purpose of the study is to evaluate the historical development of the level of women's involvement in physical activities, their appearance, especially in Ancient Olympics, Middle Age, Enlightenment Period and in the beginning of Modern Olympics considering the effects of religious and cultural elements of those periods.

The first remarkable culture on western land emerged in Mycenae, the center of principate in East Peloponnese since 1600 BC. The close relation of Mycenaean sport with the military needs did not make it possible for women to take part equally as men. Musical-esthetical elements emerged in Mycenaean body culture in 16th century BC with Crete influence, which gave rise to some important opportunities for women to train their bodies. However, it was forbidden for married women to join the Ancient Olympics, held in the same geography, actively or passively for religious reasons, and education of teenage girls was not possible in the school system of Classical Age Athens, which was mostly based on physical education. The only exception was Sparta. Women were kept away from all kinds of sport activities in Middle Age, especially in the first centuries of the spread of Christianity in Europe. Women in the royalty were only able to do the activities limited to riding, dance and ball games, which were just for fun in chivalry period, which appeared in the 11th- 12th centuries. Women involvement in sport activities in national ceremonies became more common although it was not mentioned in the Humanism Age education system, which was inspired by the ideals in the Ancient Age. Nevertheless, it can be easily seen that when it is compared with the improvement of America (it declared its independence in the 18th century) in women sports like its improvements in many other fields, Europe did not give enough importance to women sports even in the 19th century. Hence, it was not possible for women to take part even in Modern Olympic Games, started by Pierre de Coubertin in 1896 just like in ancient times. However, despite Coubertin, the efforts of some women movements led by sportswomen enabled women involvement in the second olympics in Paris in 1900. The efforts since then have brought about a large rise in the number of women branches in sports and the women involved in sports in all cultures.

Key Words: *Women, Sports, Western Cultures, Historical Development.*

GİRİŞ

Bilinen eski uygarlıklardan veya kabilelerden bugüne insanlar, dini törenlerde, cenaze törenlerinde, festivallerde, eğlencelerde, boş zaman değerlendirmede ve buna benzer zamanlarda çeşitli fiziksel aktiviteler yapmışlardır (Bandy, 2000). Bu yapılan aktivitelerde zaman ilerledikçe kadınların yeri belirli sınırlar içerisine alınmıştır. İlk uygarlıklarda kadınlar ve erkekler, yapılan yarışmalara kimi zaman beraber kimi zaman ayrı katılırlar da, kadınlar toplumlarda fiziksel hareketlerle iç içe yaşamıştır (Pfister,

2000). Dinlerin ortaya çıkışıyla ve toplumların kadına verdiği kimlik değişmeye başlayınca kadınlar sadece spordan değil hemen her alandan uzak kalıp, kendilerinin tek sorumluluk alanı olarak belirlenen “ev” işleri ve annelik ile meşgul olmuşlardır (Bandy, 2000). Güç gerektiren ve zahmetli ağır işler erkeklere, kibarlık isteyen işler ise hep hanımlara layık görülmüştür (Butts, 1955). 19. yüzyıl sonunda yeniden başlatılan modern olimpiyatlar her ne kadar bu bakışı ilk zamanlarda değiştirememişse de daha sonra verilen mücadele ile kadınlar tekrar sporda yerlerini almışlardır.

Genelde, eski çağlarda kadınların spora katılımlarıyla ilgili pek fazla şey bilinmez. Antik Yunan’da kadınların spor yaptığı bilirse de aslında diğer toplumlarda da adına spor denmese bile kadınların fiziksel aktiviteler de rol aldıkları anlaşılmaktadır. Orta Çağlar’a gelindiğinde ise kadınlar genellikle dışlanmış ve spor adıyla değil ama rekreatif amaçlı olarak bedensel aktiviteler yapabilmişlerdir. 19. yüzyılda modern olimpiyatlara kadar olan dönemde Amerika’da kadınlar beden eğitimi ve sporda erkeklerden farklı egzersizler yapmışlardır. Modern Olimpiyatlarda ilk etapta yer alamayan kadınlar daha sonraları organize çalışmalar sayesinde dünyada düzenlenmekte olan hemen her türlü spor organizasyonunda yerlerini almışlardır.

Bu çalışmanın amacı, kadınların batı kültürlerindeki fiziksel aktivitelerdeki rollerini tarihsel ve felsefi açıdan belirtmek ve sporda yer alabilmek için verdikleri mücadeleyi açıklayabilmektir.

Antik Çağ’da Kadın ve Spor

Antik toplumlarda sportif aktiviteler öncelikle savaşçı becerilerin geliştirilmesi ve korunması amacıyla yapılırdı. Bunun dışında dini törenlerde ve kutlamalarda da bedensel hareketler yapılıyordu. Tarihte bilinen ilk uygarlıklardan biri olan Mısır’da dini, rekreatif ve askeri amaçlı aktiviteler kapsamında akrobatik hareketler ve jimnastik, halat çekme, sopalı ve toplu oyunlar, bıçak atma, güreş, yüzme, dans ve şans oyunları gibi oyun ve yarışmaların uygulandığı bilinmektedir. MÖ 2600’lere ait Mısır duvar resimlerinde akrobatik jimnastik hareketleri yapan ve top oynayan kadın tasvirleri eski dünyada kadın-spor ilişkisine işaret etmektedir. Bununla birlikte, halâ bu oyunlar ve kadınların bunlara katılımlarının niteliği hakkında yeterli bilgi yoktur (Bandy, 2000).

Batıdaki ilk yüksek medeniyet, MÖ 1600’den itibaren Doğu Peloponez’deki Prenslük merkezi Miken’de başladı. Miken’de yapılan sportif aktiviteler askeri amaçlı olduğundan, kadınların erkekler gibi spor yapmasına olanak yoktu. Girit’in etkisiyle MÖ 16. yüzyıldan itibaren müzikal-estetik unsurlar Miken vücut kültüründe görülmeye başlandı. Bu sayede, kadının beden eğitimi için önemli imkânlar ortaya çıkıyordu (Bohus, 1986). Antik Yunan’da Klasik Dönem (MÖ 500-323) öncesinde kadınlardan çocuk doğurmaları, yün eğirmeleri ve dokuma işleri ile beraber ev işlerini yapmaları beklenirdi (Spears, 1984). Beden eğitimi ağırlıklı Klasik Çağ Atina okul sisteminde de kızların eğitimi söz konusu değildi (Bohus, 1986). Demeter rahibesi dışında kadınlar Antik Yunan’da Olimpiyat Oyunlarına seyirci olarak bile katılamazlar (Lyberg, 2000), yarışmaları gizlice seyreden bir kadın yakalandığında Typaeum dağından atılarak ölümlü cezalandırılırdı (Mechikoff

ve Estes, 1993). Sadece, genç bir boksörün annesi olarak bu yarışlara seyirci olarak katıldığı belirlenen Kallipateira adlı bir kadın, ailesinden birçok olimpiyat şampiyonu çıkması nedeniyle affedilmişti (Pfister, 2000). Kadınlar, Olimpiyatlara katılmasalar da bu yarışlarda birinci gelen atları satın alabiliyorlardı (Mechikoff ve Estes, 1993). Bununla birlikte Antik Yunan'da kadınlar için her dört yılda bir Zeus'un karısı Hera onuruna Olimpiya'da Hera Oyunları düzenleniyor (Pfister, 2000), bu yarışmalara evli kadınlar değil genç kızlar katılabiliyordu (Spears, 1984). Hera oyunları, MÖ 6. yüzyılda Helenlere barışı getiren Elis'in 16 kadınının oluşturduğu bir konsül ya da Hippodamya tarafından yapılan üç kategorideki yarışları içeriyordu: Çocuklar, ergenler ve genç kızlar (Pfister, 2000). Yarışlarda birinci olan kızlara zeytin dalından taçlar takılıyor ve Hera onuruna kurban edilen hayvandan bir parça veriliyordu (Mechikoff ve Estes, 1993). Bazı görüşlere göre Hera Oyunları olimpiyatlardan bile eskidir (Emery, 1984) ve yarışların evlilik geleneği mi yoksa toprağın verimliliğiyle ilgili bir ritüel mi olduğu hala belirsizdir (Pfister, 2000). Antik Çağ'da kadınların yarıştığı tek oyun bu olmayıp Sparta ve Siren'de dini kutlamalarla birlikte yapılan yarışmalara da kadınlar katılmışlardır (Bandy, 2000).

Spartalı kadınlar ise diğer Yunan kentlerindeki kadınların aksine fiziksel olarak eğitilir ve antrene edilirdi (Bandy, 2000). Kadınların aldıkları bu eğitimin amacı sağlıklı ve güçlü çocuklar doğurmalarına yönelikti (Mechikoff ve Estes, 1993) ve aktivitelerini dans, koşu, atlamalar, top oyunları, güreş, cirit ve disk atma oluşturuyordu (Bandy, 2000). Spears'e (1984) göre Klasik Dönem'de Atinalı kızlar, kadınların çevrelerinde olur, gerekli ev işlerini evlenene kadar öğrenirlerdi. Bunun aksine Sparta'lı kadınlar ağır egzersizler yaparlardı ama kadınsı işlerle uğraşmazlardı. Yine, Estin ve Laporte (2004) Sparta haricinde tüm Yunanistan'da kadınların pek özgürlükleri olmadığını, dini bayramlar ve aile bayramları dışında evden tüm çıkışlarında eşlik edilip yalnız bırakılmadıklarını belirtmektedir.

Antik Yunan'la kıyaslandığında Roma Uygarlığında kadınlar ekonomik, politik ve sosyal olarak daha özgürdüler (Bandy, 2000). Roma'nın kadına bakışını büyük ölçüde MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda İtalya'nın büyük bölümü üzerinde hükümran olan Etrüskler etkilemişti. Etrüsk toplumunda kadının, erkeğin yanında belirgin bir bağımsızlığı ve saygınlığı vardı ve kadının sahip olduğu bu konum, eski çağ toplumlarında söz konusu değildi (Lukas, 1982). Doğuştan gelen bir güzellik anlayışına sahip olan Etrüsk kadınlarının erken yaşlardan itibaren sportif egzersizlerle ritim ve takt duygusu kazanmaları sağlanıyordu. Yunanlı yazarlar, Etrüsk kadınlarının çok güzel olduklarını, vücut bakımlarına özen gösterdiklerini ve sadece kendi aralarında değil, -Sparta hariç, Yunanlılar için skandal sayılacak şekilde- erkeklerle birlikte jimnastik yaptıklarından bahsederler. Nitekim MÖ 500 civarında, Etrüsklerde kadınlar ve genç kızlar çıplak erkeklerin yarışmalarını izlemeye izinliydi (Lukas, 1982).

Değişen anlayışla birlikte Romalı kadınlar "Circus Maximus"ta at ve atlı araba yarışlarına katılmaya hak kazandılar (Bandy, 2000). Antik Yunan'da Roma hâkimiyetinin etkisi Helen-Roma Dönemi (MÖ 200'den itibaren) Olimpiyat Oyunlarında da kendini göstermişti. Bu dönemde Olimpia'da iki kadın ismi göze çarpmaktadır: MÖ 84'te atlı araba yarışını kazanan Theodota ve MS 153'te at yarışında birinci olan Kasia (Spears, 1984). Yine, Roma'da Neron döneminde kadın gladyatörler de görülmektedir (Bandy, 2000).

Orta Çağ'dan 19. Yüzyıla Kadar Kadının Spordaki Yeri

Avrupa'da Orta Çağ'ın başlarında Hıristiyanlığın yayılmasından sonra yerleşen düşünce ile beden eğitimi geri planda kalmıştır. Ancak 9. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar süren ve şövalyeliğin en önemli mevkilerden biri olduğu feodalizm döneminde beden eğitimi tekrar önem kazanmasına rağmen bu sadece erkeklerin aldığı bir eğitim olmuştur (Bucher ve Wuest, 1987). Erkekler 14 yaşından 21 yaşlarına kadar bir şövalye için toprak sahibi veya memur olarak hizmet eder, silahlar konusunda yardımcı olur, atlarla ilgilenir, daha sonra da at sürmeyi, avlanmayı ve savaşmayı öğrenirlerdi. Yapılan tüm bu eğitimin amacı soylu sınıfı aristokrasiye yerleştirmektir (Butts, 1955). Soylu sınıfın kadınları ise bedensel olarak eğitilmiyordu (Bandy, 2000). Soylu sınıf kızları, dini eğitim, dans, şarkı söyleme, enstrümantal müzik ve nezaket dersleri alıyorlardı. Ayrıca dikiş nakış, dokuma ve örgü, el sanatı ve evde bulunan hizmetçileri idare etme konularında yetiştiriliyorlardı. Aldıkları eğitim ise bir soylu eşi olarak onların hayatlarına ayak uydurabilme amaçlıydı (Butts, 1955).

Orta Çağ'da üst sınıfın yaptığı sporlar ile köylülerin vakit geçirmek için yaptıkları farklıydı. Erkek feodal aristokrasisi at yarışlarına, grup olarak avlanmaya, bilardoya katılırken üst sınıf kadınları erkeklerin yaptığı sporları izlemeye gitmekteydi. Palio adı verilen at ve koşu yarışı olarak bilinen spor Orta Çağ İtalyan toplumunun en beğenilen sporuydu. Avrupa'da köylülerin yaptığı sporlar ise futbol, güreş ve kriketti (Bandy, 2000). Bu sporların yanı sıra koşu da Avrupa'da çok yaygın bir spordur. Kadınlardan birinci gelene etek hediye edilen bu yarışlara katılanların çoğu kırsal alanlardan gelmekteydi ve çobandı. Bu yüzden yarışların adı çoban yarışlarıydı. Yarışlar genelde dini festivallerde yerel olarak yapılırdı ve eğlencenin bir parçası olarak görülürdü. Bu eğlencelerin diğer parçaları da çuval yarışı, güreş, domuz yakalama gibi halkı eğlendiren aktivitelerdi (Pfister, 2000).

Hümanizmin doğuşuyla birlikte birçok spor soylular tarafından benimsendi (Bandy, 2000). Kadınlar artık okçuluğa, küreğe, satranca, avlanmaya, buz patenine, at sürmeye ve diğer aktivitelere katılır olmuşlardı (Bandy, 2000). Tenis, Fransa'nın popüler sporuydu ve neredeyse her şehirde tenis kortu vardı. Eskrime ilgi oldukça artmıştı. Avrupa'da partiler ve dans organizasyonları çoğalmıştı. İskoçlar golfe ilgi duyarken, I. Elizabeth (1533-1603) avlanmayı seven bir kraliçe olarak bilinmekteydi. Elizabeth döneminin diğer üst sınıf kadınları da tenise, okçuluğa, eskrime, bir çeşit bowlinge ve avcılığa katılıyorlardı (Bandy, 2000).

17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da sporun kurumsallaşması için çabalar başlamıştır. Ancak çoğu sportif aktivite ortamları tatiller, kutlamalar veya festivallerdi. Fransa ve Almanya'da kadınlar balona binmeyi tercih ediyorlardı (Bandy, 2000). GuthsMuths 1793'te "Gençler İçin Cimnastik" adlı kitabında ip atlamının öneminden bahsederken buradaki genç kelimesinin sadece erkekleri kastettiği anlaşılmaktaydı. Alman cimnastiğinin babası olan Friedrich Ludwig Jahn, jimnastiğin savaş için gerekli olan bir eğitim olduğuna inanmaktaydı ve kadınların bu politikalarda yeri yoktu. Ancak 1830'larda Almanya'da kadınlar için cimnastik gelişmeye başlamıştır. İp atlama tehlikeli ve yorucu olmayan, ayrıca kızlara hitap eden bir egzersiz olarak benimsenmişti (Pfister, 2000).

Amerika'da ise 17. yüzyıldan 18. yüzyılın ilk yarısına kadar kadınlar boş zamanlarını kağıt oyunları, şans oyunları ve dansla meşgul olarak değerlendiriyor, boks ve at yarışlarına

seyirci olarak katılıyorlardı (Bandy, 2000). Struna (1991) Chesapeake'de, Orta Atlantik'in doğusunda ve güneyin sınıra yakın yerlerinde at yarışlarının sadece erkeklerin baskın olduğu bir etkinlik olmadığını ifade eder; 1750'lerden sonra da Massachusetts Salem'de kadınların ve erkeklerin yelken açtıklarını ve dönüşlerinde de kağıt oyunları oynadıklarını Bandy (2000)'ye paralel bir şekilde belirtir ve bazı kadınlar da bu dönemde kriket oynayıp pedallı kanolarla geldiklerini ilave eder.

Kadın Sporunda Dönüm Noktası: 19. Yüzyıl

19. yüzyıl, özellikle sporun kurumsallaşmaya başladığı bir dönem olup kadınların da beden eğitimine ve spor branşlarına katılımlarının başladığı tarihtir. Henüz 1885'te Miss Bergman, İngiltere'de Beden Eğitimi Öğretmenleri Eğitim Koleji'ni (Training College for Women Teachers of Physical Education) kurmuştu (Leonard, Affleck, 1971). İç savaştan sonra ABD'de siyahi kadınlar, Ulusal Beyaz Olmayan Kadınlar Ligi (National League of Colored Women) ve Afro-Amerikan Kadınlar Ulusal Federasyonu'nun (National Federation of Afro-American Women) birleşmesi sonucu 1896'da Beyaz Olmayan Kadın Kulüpleri Ulusal Birliği'ni (National Association of Colored Women's Clubs) kurdular (Captain, 1991). 1885'de sağlık, tıp, fizik kültür ve eğitim alanında beden eğitiminin gelişimi için Amerika'da bir avuç kadın hizmet veriyordu. Genç Kadınlar Hıristiyan Birliği (Young Women's Christian Association) gibi kurumlar kadınların sporda ve beden eğitiminde söz sahibi olmaları için çaba göstermekteydi. James Naismith'in 1891'de basketbolu tanıttığının ardından Senda Brenson ve Gregory Baer, basketbolun kadınlar için yeni kurallarını belirlediler. Onlara göre kadın basketbolunun amacı sert ve zararlı oyundan uzak kalıp, takım çalışmasını desteklemektir. 1899'a kadar kadın beden eğitimciler bir Basketbol Komitesi oluşturdular ve kadın basketbolunun kurallarına standart getirdiler. 1905'te bu komite Amerikan Beden Eğitimi Birliği'nde (American Physical Education Association) yerini aldı (Bouchier, 1998).

Amerika'da 19. yüzyılda kriket, beyzbol, atletizm, at yarışlarının yanı sıra boks ve golf profesyonel hale gelip, futbol, yelken, tenis ve bisiklet gibi sporlar da amatör temelle oturtulmuştu. Amerikalılar beden eğitimi ve spora yakından ilgililerdi. O dönemde İtalyan fizyoloji profesörü Dr. Angelo Mosso'nun doğum yaptıkları için kadınların, özellikle solunumda kullanılan kaslar ile karın kaslarına yönelik egzersizler yapmaları gerektiğini ifade etmesi egzersizin kadınlar için önemini pekiştirdi (Mechikoff ve Estes, 1993). 19. yüzyılın ikinci yarısında ip atlama cimnastik derslerinde kızlar ve erkekler için uygulanmaya başlandı (Pfister, 2000). Kadınlara yönelik beden eğitimi programları sağlık, güzellik ve duruş alışkanlıkları üzerine düzenlendi. Alman cimnastiği ile karşılaştırıldığında İsveç sistemi kadınlara daha fazla hitap ediyordu. 19. yüzyılda Dio Lewis ve Catherine Beecher, Amerika'da kadınların politik ve sosyal haklarını savunma ve egzersizin onlar için önemini kavratmaya çalışan liderlerdi. Beden eğitiminde Amerika'da 20. yüzyılın başlarında cimnastik yerini dansa ve atletizme bıraktı. Özellikle kolejlerde dans programının vazgeçilmez bir parçası haline geldi. Bunun en büyük sebebi cimnastiğin genel hatları ile erkeklere hitap etmesi ve kadınların da bu hareketleri yapmakta zorlanmalarındaydı (Mechikoff ve Estes, 1993).

Modern Olimpiyatlar ve Sonrası Kadın Sporunda Gelişmeler

Baron de Coubertin, ilk Modern Olimpiyat Oyunlarını başlatırken 1896 yılında kadınların katılımını düşünmüyordu. Onların hassas, kırılğan, duygusal yapıda oldukları, dolayısıyla da spor müsabakalarında yarışmalarının da mümkün olmadığı kanısındaydı. Coubertin, kadınları dışladığı için çoğu zaman suçlanmıştır. Fakat o, çağının erkek modeline uygun hareket etmekte (Emery, 1984), doğallığa aykırı olduğu için kadınların spora katılmamaları gerektiğini savunmakta, “Kadınların dünyadaki rolü bu zamana kadar ne ise öyle kalmalıdır” demektedir. Eşitlik adı altında kadınların da erkeklerle aynı sporları yaptığında erkek otoritesinin aile içinde ve toplumda sarsılacağını ve toplumsal çöküşün yaşanacağını düşünüyordu (Holt, 1991). Coubertin’in sporda kadınlara yer vermeme düşüncesinin altında, yetişmiş olduğu aristokrat ailenin ve milliyetçi duygularının yanı sıra, İngiltere’deki incelemeleri sırasında benimsemiş olduğu “Kassal Hıristiyanlık” (Muscular Christianity) fikrinin de etkisi büyüktür. 1800’lü yıllarda İngiltere’de benimsenen bu düşünceye göre insanda doğuştan gelen ve Tanrısal olan büyük bir güç ve kuvvet vardı. İyi bir Hıristiyan erkeği sağlıklı ve güçlü olmalıydı. Fiziksel zayıflığın üstesinden gelmeye çalışan bir kişi aynı zamanda iyi bir Hıristiyan olmaya çalışıyor demektir ve dolayısıyla spor aktiviteleri güçlü bir Hıristiyan olma çabasıydı. Bu akımın en etkili ismi “Tom Brown’ın Okul Günleri” adlı kitabın yazarı Thomas Hughes’tir. 1897’de yayınlanan kitap hem İngiltere hem de Amerika’da çok popüler olmuş ve ilk yılında altı kez basılmıştır. Bu kitabı okuyan ve etkilenen öğrenci ve öğretmenlerin çoğu İngiltere’deki yatılı (public schools) okullardandı. Baron de Coubertin de, Thomas Hughes’in kitabını okuyup etkilendi (Mechikoff, Estes, 1993).

Coubertin’in karşı olmasına rağmen, kadınlar 1900 yılında Paris’teki Olimpiyatlara iki spor branşından katıldılar: Tenis ve golf. İngiliz Charlotte Cooper, tenis ve Amerikalı Margaret Abott golf yarışmalarında birinci oldular (Emery, 1984). Bu olimpiyatlara kadınlarda beş ulustan toplam 19 sporcu katılırken (Lyberg, 2000), kadın sporcu katılımı toplam sporcu katılımının yüzde biri bile değildi (Lopiano, 2000). Coubertin’in gayretleri sonunda 1905’te Brüksel’de yapılacak olan toplantıda “kadınlar için spor” görüşmeleri reddedildi. Buna rağmen 1910’da Lüksemburg’daki toplantıda jimnastik ve yüzmede kadınlar olimpiyat programına dahil edildiler (Lyberg, 2000). 1912’de kadınların yüzmede üç dalda (100m serbest, 4x100m serbest bayrak ve kule atlama) katılımları oy birliği ile kabul edildi (Emery, 1984). Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu (International Amateur Athletic Federation) ise kadınları hiçbir şekilde atletizmde görmek istemiyordu. Bu yüzden de kadınlar Fransa’da kendi spor federasyonlarını kurdular (Emery, 1984).

Kadınların olimpiik hareketin bir parçası olabilmek için verdikleri mücadelenin öncüsü Fransız Alice Milliat (Kidane, 2000), 1917’de “Kadın Kulüpleri Fransa Federasyonu”nu (French Federation of Women’s Clubs) kurdu ve 10 Mart 1919’da da başkanı oldu (Quintillan, 2000). Anvers Olimpiyat Oyunlarının kadın atletizm yarışmalarını da kapsamı talebi Coubertin ve birçok yönetici tarafından 1919’da

reddedildikten sonra (Annick et al. 1980), 1921'de Monaco'da ilk 'Kadınlar Olimpiyatı'nı organize etti. Bu organizasyona beş ülke, Büyük Britanya, İsviçre, İtalya, Norveç ve Fransa katıldı. Aynı yıl Uluslararası Kadınlar Spor Federasyonu (International Women's Sport Federation) 31 Ekim'de İngiltere, İtalya, Amerika, Çekoslovakya ve Fransa'nın desteğiyle Paris'te kuruldu ve Milliat bu kurumun destekçilerinden biriydi. İkinci Kadınlar Olimpiyatı 1922'de yine Monaco'da yapıldı. Yaklaşık 300 katılımcı vardı. Uluslararası Kadınlar Spor Federasyonu (UKSF) ilk Kadınlar Dünya Oyunları'nı 20 Nisan 1922'de Paris'te başlattı. Bu oyunlara Amerikan, İngiliz, Çek, Fransız ve İsveçli atletleri seyretmek için büyük bir kalabalık izleyici olarak katıldı. İkinci Dünya Oyunları 20 Nisan 1926'da İsveç'in Göteborg şehrinde yapıldı. Bu oyunlar sayesinde Uluslararası Kadınlar Spor Federasyonu olimpik harekete meydan okuyan güçlü bir kurum oluyordu. Sonunda, Uluslararası Atletizm Federasyonu ile UKSF arasında bir anlaşma yapıldı. Kadınların yaptıkları atletizm kontrol altına alınmak isteniyordu (Quintillan, 2000). 1928'de kadınlar Olimpiyatlara atletizmde katılabilirler (Pfister, 2000). Coubertin gönderdiği bir mesajda kendisinin kadınların bu oyunlara katılmasına halen karşı olduğunu ancak kadınların onun isteği dışında bu oyunlara dahil edildiklerini belirtti (Lyberg, 2000). 1928'de Amsterdam'da düzenlenen 9. Olimpiyatlara 100m, 800m, yüksek atlama, disk atma ve 4x100m'de kadınlar da katıldı (Johnson ve Frite, 1984). Burada ilginç olan nokta, kadınların atletizmde olimpiyatlara kabul edilmesinin Coubertin'in emekliliğinden bir sene sonraya rastlamasıdır. Ancak bu Olimpiyatların hemen ardından 800m koşusunun kadınlar için aşırı zorlu olduğuna karar verildi; çünkü yarışlardan hemen sonra düşen, bayılan veya yarışı tamamlayamayan birçok kadın sporcu olmuştu. Bu yüzden kadınlar 800m yarışı olimpik programdan, yeniden konulacağı 1960'a kadar çıkartılmış oldu (Emery, 1984). Bu kadar daldaki katılımın yetersiz olduğunu düşünen Alice Milliat, Dünya Kadın Oyunları'nı organize etmeye devam etti. 1930'da Eylül ayında 16 ulusun katılımıyla Prag'da ve 1934'te Londra'da iki oyun daha yapıldı. Bu oyunlar sırasında UKSF Alice Milliat'ın liderliğinde düzenli olarak uluslararası kongreler gerçekleştirdi, kurallar tekrar belirlendi, yeni rekorlar kaydedildi ve yeni disiplinler tanıtıldı. 1936'daki kongrede bundan sonra yapılacak yarışmalarda kullanılacak tıbbi testler tanıtıldı. Bunun amacı haksız rekabeti önlemektir. Beşinci Dünya Oyunları Avusturya veya Polonya'da yapılacaktı, ancak UKSF'nin baskıları sonunda olimpiyat oyunlarında kadınlar için daha fazla branştan katılım sağlandı ve 1936'daki olimpiyatlarda kadınlar atletizmde neredeyse tüm dallarda yarıştılar. Kadınların olimpiyatlara katılımını sağlayarak Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu bünyesine girmeyi başardılar. Ancak UKSF 1938'de kapatıldı. Alice Milliat'ın uluslararası bir spor lideri olarak kariyeri bitti ve 20. yüzyılın kadın spor hareketinin öncüsü olarak tarihteki yerini aldı (Quintillan, 2000).

SONUÇ

Kadınların çeşitli nedenlerle yaptıkları fiziksel aktiviteler batı kültürlerinde ilk uygarlıklardan 19. yüzyıla kadar kültürden kültüre değişiklik göstermiştir. Eski Mısır duvar resimlerine top oynayan ve akrobatik hareketler yapan figürler olarak yansıyan kadının, MÖ 1600'lerden itibaren Eski Yunan Miken vücut kültürüne Girit kaynaklı müzikal-estetik

unsurların girişiyle fiziksel aktivite için önemli imkânlar yakaladığı anlaşılmaktadır. Antik çağ olimpiyat oyunlarında ilk beş yüz yıl boyunca yer bulamayan, ancak sadece kadınların katılabildiği Hera oyunları ile spor yapmak ve performansını sergilemek için çıkış yolu bulan kadının, diğer Yunan kentlerindeki kadınların aksine Sparta'da, askeri ihtiyaçlardan kaynaklanan sağlıklı ve güçlü çocuklar doğurmak ve yetiştirmek amacıyla fiziksel olarak eğitildiği görülmektedir.

Kadınların vücut bakımlarına özen gösterdikleri, erken yaşlardan itibaren sportif egzersizlerle ritim ve taktik duygusu kazandıkları ve erkeklerle birlikte jimnastik yapabildikleri Etrüsk anlayışının etkisiyle değişen Eski Roma'nın kadın anlayışının yansımaları, MÖ 200'den itibaren Antik Yunan'ın Roma hâkimiyetindeki Helen-Roma döneminde kendini göstermiş, MÖ 84'de yapılan olimpiyat oyunlarında bir kadın sporcu atlı araba yarışını kazanmıştı.

Bedene olumsuz yaklaşımıyla tanınan Orta Çağ din anlayışı kapsamında kadınların bedensel gelişimleri yönünde kayda değer özel tedbirlerin ya da kişisel girişimlerin söz konusu olamayacağı açıktır. Rönesans ve Reform dönemlerinde halk şölenleri kapsamındaki çeşitli sportif aktivitelere kadınların seyirci ya da doğrudan uygulayıcı olarak katılmaları sıklıkla olurdu. 18. yüzyılda bağımsızlığını ilan eden Amerika'da kısa sürede birçok alanda olduğu gibi kadın sporunda da ilerleme kaydedilmişti. Bununla birlikte Avrupa'nın, 19. yüzyılda bile kadınlara sporda pek az yer verdiği görülmektedir. Nitekim 1896'da Pierre de Coubertin'in başlattığı Modern Olimpiyat Oyunları'na kadınların sporcu olarak katılmaları mümkün değildi. Ancak, sporcu kadınların öncülüğünde gelişen bazı kadın hareketlerinin çabaları, Coubertin'e rağmen, kadınların olimpiyatlara katılmalarını henüz ikinci olimpiyatta, Paris 1900'de sağlamıştır. Kadınların spor ihtiyacı ve hakkı uğruna verilen mücadelenin öncüsü Fransız Alice Milliat'ın 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki kurumsal ve organizasyonel alanlardaki çabaları semeresini vermiş, kadınların spora katılmalarının ve kadın branşlarının tüm kültürlerde günümüze kadar büyük bir artış göstermesine yol açmıştır.

KAYNAKÇA

1. Annick, D., Lorenzi, L., Renoux, J. (1980). *Olympie La Course des Femmes*. Paris: La Courtille.
2. Bandy, S. J. (2000). Women & Sport From Antiquity to the 19th Century, *Olympic Review*, 31 (Febr-March), 18-22.
3. Bohus, J. (1986). *Sportgeschichte: Gesellschaft und Sport von Mykene bis heute*. München, Wien, Zürich: BLV Verlagsgesellschaft.
4. Bouchier, N. B. (1998). Let Us Take Care of Our Field: The National Association for Physical Education of College Women and World War II, *Journal of Sport History*, 25(1): 65-86.
5. Butts, R. F. (1955). *A Cultural History of Western Education*. London: McGraw-Hill Book Company.

6. Captain, G. (1991). Enter Ladies and Gentlemen of Color: Gender, Sport, and the Ideal of African American Manhood and Womenhood During the Late Nineteenth and Early Twentieth Century, *Journal of Sport History*, 18(1): 81-102.
7. Emery, L. (1984). Women's Participation in the Olympic Games "A Historical Perspective", *Journal of Physical Education Recreation & Dance*, (May-June), 62-63: 72.
8. Estin, C., Laporte, H. (2004). Yunan ve Roma Mitolojisi. Ankara: TÜBİTAK Yayınları,
9. Holt, R. (1991). Women, Men and Sport in France, c. 1870-1914: An Introductory Survey, *Journal of Sport History*, 18(1): 121-134.
10. Johnson, K. M., Frite, H. (1984). The Phenomenon of the Olympic Games, *Journal of Physical Education Recreation & Dance*, (May-June), 61.
11. Kidane, F. (2000). Women and Modern Sport, *Olympic Review*, 31 (Febr-March),16.
12. Leonard, F. E., Affleck, G. B. (1971), *A Guide to the History of Physical Education*. Greenwood Press, Publishers, Connecticut.
13. Lopiano, D. A.(2000). Women and Modern Sport, *Olympic Review*, 31 (Febr-March), 54-58.
14. Lukas, G.(1982) *Der Sport im Alten Rom*. Berlin: Sportverlag.
15. Lyberg, W. (2000). Women's Participation in the Olympic Games, *Olympic Review*, 31 (Febr-March), 46-53.
16. Mechikoff, R., Estes, S. (1993). *A History and Philosophy of Sport and Physical Education*. Wm. C. Brown & Benhmark Publishers, Oxford, England.
17. Mouratidis, J.(1984). Heracles at Olympia and the Exclusion of Women from the Ancient Olympic Games, *Journal of Sport History*, 11(3): 41-55.
18. Özçelik, N. (2002). *İlk Çağ Tarihi ve Uygarlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
19. Pfister, G. (2000). The Role of Women in Traditional Games and Sports, *Olympic Review*, 31 (Febr-March), 38-45.
20. Quintillan, G. (2000). Alice Milliat and the Women's Games, *Olympic Review*, 31(Febr-March): 27-28.
21. Spears, B. (1984). A Perspective of the History of Women's Sport in Ancient Greece, *Journal of Sport History*, 11(2): 32-47.
22. Struna, N. L. (1991). Gender and Sporting Practice in Early America, 1750-1810, *Journal of Sport History*, 18(1): 10-30.
23. Yıldiran, İ. (1992). Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları, Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.